

บทที่ 2

ทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อ และวรรณกรรมปริทัศน์

ในบทนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อ ที่จะใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาถึงการปันส่วนสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์

ทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อ

ทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ ที่ใช้อธิบายถึงสาเหตุการมีอยู่จริง และระดับของการปันส่วนสินเชื่อ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อที่ไม่นำความเสี่ยงของผู้กู้ยืมมาอธิบาย

ในการศึกษาถึงการปันส่วนสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ตามแนวคิดของ Donald P. Tucker¹ พบว่า การปันส่วนสินเชื่อ เกิดขึ้นเนื่องจากความไร้คล่องตัวของตลาดการเงิน กล่าวคือ เมื่อ ระบบตลาดมีอุปสงค์สินเชื่อมากกว่า อุปทานสินเชื่อ เกิดอุปสงค์สินเชื่อส่วนเกินเกิดขึ้น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมไม่สามารถปรับตัวได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อช้จัดอุปสงค์สินเชื่อส่วนเกินให้หมดไป ทำให้เกิดการปันส่วนสินเชื่อขึ้น

¹Donald P. Tucker, "Credit Rationing, Interest Rate Lags and Monetary Policy Speed," Quarterly Journal of Economics (February, 1968), p. 689-702.

Tucker มองลักษณะตลาดของธนาคารพาณิชย์ว่าเป็นตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Competition) ทำให้เกิดการปันส่วนสินเชื่อ ซึ่งเป็นผลมาจาก 2 กรณี คือ

1) เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างอิสระแบบวันต่อวัน จึงเกิดความล่าช้าในการตอบสนองต่อ สถานการณ์การให้สินเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นการชั่วคราว จำเป็นจะต้องอาศัยเวลาในการปรับตัว เพื่อเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ เมื่อมีการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ย

2) สำหรับการปันส่วนสินเชื่อที่มีลักษณะเป็นการถาวรนั้น เกิดขึ้นเมื่อความต้องการกู้ยืมของลูกค้ามีมากกว่าปริมาณเงินที่ธนาคารพาณิชย์ปรารถนาให้กู้ยืมได้ ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์ประกาศใช้ขณะนั้น ธนาคารพาณิชย์จะไม่สามารถให้กู้ยืมตามที่ผู้กู้ยืมขอได้ทั้งหมด ทำให้เกิดการปันส่วนสินเชื่อ โดยธนาคารพาณิชย์จะให้กู้ยืมเพียงบางราย และบางรายจะถูกปฏิเสธหรือได้รับเงินกู้้น้อยกว่าจำนวนที่ขอกู้ ซึ่งการปันส่วนสินเชื่อมักจะเกิดขึ้นไปพร้อมกับการที่ธนาคารจะเรียกร้องเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับราคา (nonprice term) จากผู้กู้ยืม และการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ย ดังนั้นจากการดำรงอยู่ของเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับราคา จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้การปันส่วนสินเชื่อยังคงปรากฏอยู่ ถึงแม้ว่าในตลาดการเงินนั้นอุปสงค์สินเชื่อจะเท่ากับอุปทานสินเชื่อ

ทฤษฎีการปันส่วนสินเชื่อที่นำความเสี่ยงของผู้กู้ยืมมาพิจารณา

Joseph E. Stiglitz และ Andrew Weiss² มีแนวคิดที่ว่า ในสภาวะที่ตลาดมีดุลยภาพ อุปสงค์สินเชื่อเท่ากับอุปทานสินเชื่อ แต่ถ่าระบบเศรษฐกิจมีอุปสงค์สินเชื่อไม่เท่ากับอุปทานสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมจะปรับตัวสูงขึ้น เพื่อขจัดอุปสงค์สินเชื่อส่วนเกินให้หมดไป

²J.E. Stiglitz and A. Weiss, "Credit Rationing in Markets with Imperfect Information," American Economic Review (June 1981), p. 393-410.

เกิดดุลยภาพใหม่ในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น ถ้าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสามารถทำงานได้อย่างสมบูรณ์ การปันส่วนสินเชื่อนี้จะไม่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีการปันส่วนสินเชื่อนี้เกิดขึ้นอีก

Weiss ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับสภาวะไร้ดุลยภาพในระบบการเงินว่าธนาคารพาณิชย์จะพิจารณาการให้สินเชื่อโดย คำนึงถึงอัตราดอกเบี้ย และความเสี่ยงที่ธนาคารพาณิชย์จะได้รับจากการให้กู้ยืม ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงจำเป็นต้องพิจารณา ถึงความสามารถของผู้ขอกู้ และพฤติกรรมของผู้กู้ กล่าวคือ

1) เนื่องจากผู้กู้ยืมแต่ละรายมีความแตกต่างกันในเรื่องความสามารถในการชำระคืน ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงปล่อยสินเชื่อภายใต้ภาวะการคาดคะเนตลอดเวลา และการที่ธนาคารพาณิชย์จะเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จะไม่ทำให้ผลตอบแทนของธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับจากการกู้ยืมสูงขึ้นตาม เพราะผู้กู้ยืมแต่ละรายมีความแตกต่างกันในเรื่องความเสี่ยง และถ้าหากอัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้จำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมต้องชำระคืนสูงขึ้นด้วย โอกาสที่ธนาคารจะไม่ได้เงินคืนก็มีมาก

2) ความเสี่ยงจากพฤติกรรมของผู้ขอกู้ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องลดความเสี่ยงจากการให้กู้ยืม กล่าวคือเมื่อธนาคารพาณิชย์ต้องประสบกับความเสี่ยง เนื่องจากความแตกต่างของผู้กู้แต่ละรายที่มีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้กู้ยืมได้โดยตรง ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงใช้สัญญาเงินกู้เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของผู้กู้ยืม และเพื่อลดความเสี่ยงให้ต่ำลง เช่น การกำหนดหลักประกัน การกู้ยืม การกำหนดระยะเวลาการชำระเงินกู้ และจำนวนเงินที่ต้องชำระคืนในแต่ละงวด

ดังนั้นจากปัญหาความไร้ดุลยภาพในระบบการเงิน และการขาดแคลนข้อมูลข่าวสาร ทำให้ธนาคารพาณิชย์พิจารณาสินเชื่อภายใต้ภาวะการคาดคะเนตลอดเวลา โดยจะอาศัยทั้งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับราคาและสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับราคา ในการพิจารณาให้กู้ยืม

นอกจากแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่เสนอไปข้างต้นแล้ว ยังได้มีการเสนอแนวคิด และพัฒนาแบบจำลอง เพื่อการทดสอบเชิงประจักษ์ถึงสภาวะไร้คลยภาพของตลาดสินเชื่อบนประเทศต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถหาอ่านได้จากผลงานการศึกษาของ สุกิจ ห่อวโนทยาน³ ที่ได้รวบรวม และนำเสนอผลงานดังกล่าวไว้แล้ว ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องยกมาแสดงให้เกิดความซ้ำซ้อน

การปันส่วนสินเชื่อกับตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค

เพื่ออธิบายถึงผลของการปันส่วนสินเชื่อบนระบบธนาคารพาณิชย์ ว่านอกจากจะมีผลกระทบต่อผู้ขอกู้แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมหรือไม่ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาพบว่ายังไม่เคยมีการนำการปันส่วนสินเชื่อบนประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาดังกล่าวเลย คงมีแต่การนำตัวแปรทางการเงินอื่นๆ มาทำการศึกษา ซึ่งได้แก่

Mark Gertler และ R.Glenn Hubbard⁴ (1988) ได้อาศัยแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของระบบตลาดการเงิน โดยได้ทำการทดสอบว่าปัจจัยทางการเงินจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ซึ่งอาศัยแบบจำลอง ดังนี้

$$(I/K)_{1,t} = a + bQ_{1,t} + c(CF/K)_{1,t-1} + d(DUM.CF/K)_{1,t-1}$$

³ สุกิจ ห่อวโนทยาน, "การปันส่วนสินเชื่อกับการปรับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย," หน้า 28-49.

⁴ Mark Gertler and R. Glenn Hubbard ., "Finance Factor in Business Fluctuations," National Bureau of Economic Research, inc.(1988).

โดย I/K = อัตราส่วนของเงินลงทุนต่อเงินทุนสะสม

I = เงินลงทุนในโรงงานและเครื่องจักร

K = เงินทุนสะสม ณ เวลาเริ่มต้น

Q = ผลรวมของมูลค่าหุ้น หนี้สิน และทุน หักด้วย มูลค่าสินค้าคงคลัง
หารด้วย ต้นทุนการแทนที่ของเงินทุนสะสม ปรับด้วย ภาษีนิติบุคคล
และ บุคคลธรรมดา

CF/K = อัตราส่วนของเงินทุนหมุนเวียน หารด้วยเงินทุน

DUM = ตัวแปรหุ่น

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางการเงินมีผลต่อการลงทุนของธุรกิจ มากกว่า
ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี โดยผลกระทบของปัจจัยทางการเงิน จะมีผลกระทบต่อการลงทุนในทิศ
ทางเดียวกัน

P. J. Drake⁵ (1955) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนา
ทางการเงินกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real Economic Growth) โดย
อธิบายว่า สถาบันการเงินมีบทบาทที่สำคัญในการระดมเงินทุนจากผู้ออมและจัดสรรเงินทุนดังกล่าว
ไปสู่การลงทุน ซึ่งการจัดสรรเงินทุนดังกล่าวของสถาบันการเงินจะมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าว
คือ เมื่อสถาบันการเงินมีการพัฒนารูปแบบทางการเงิน และมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเพิ่ม
ขึ้นจะมีส่วนผลักดันให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสามารถเติบโตได้มากขึ้น จากแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่
ความพยายามศึกษาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว

⁵ John G. Drake, and Edward S. Show, "Financial Aspects of
Economic Development," American Economic Review (September 1955),
p.515-538.

วิไลลักษณ์ โชติภากรณ์^๑ (2536) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางการเงิน กับการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย โดยอาศัยวิธีการของ Granger's Causality Test ตัวแปรที่ใช้แทนการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อัตราการขยายตัวของอัตราส่วนทางด้านการออม หรือเงินให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน หรือธนาคารพาณิชย์ ต่อรายได้ ส่วนตัวแปรที่ใช้แทนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ คือการขยายตัวของรายได้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ต่างเป็นเหตุซึ่งกันและกัน

^๑วิไลลักษณ์ โชติภากรณ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางการเงินกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ และผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการเงิน," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.